

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****S.M. BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/6038
Karar Tarihi : 20/6/2019

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Engin YILDIRIM
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Recep KÖMÜRCÜ
Burhan ÜSTÜN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör : Yakup MACİT
Başvurucu : S.M.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aile mahkemesi tarafından verilen tedbir kararında geçen ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/3/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. Birinci Bölüm tarafından 18/4/2019 tarihinde yapılan toplantıda niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Bir üniversitede araştırma görevlisi olarak görev yapan başvurunun eski kız arkadaşı, başvurunun sürekli olarak kendisini takip ederek rahatsız ettiği iddiasıyla Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

10. Başvurucu hakkında kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında Konyaaltı İlçe Emniyet Müdürlüğü 12/1/2016 tarihinde, hâkim onayına sunulmak ve üç ay süreyle geçerli olmak üzere 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 5. maddesine göre başvurunun şiddet mağduruna yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamasına, korunan kişiye, bu kişinin bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmamasına, gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına karar vermiştir.

11. Antalya 4. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 13/1/2016 tarihinde, kolluk makâmı tarafından alınan tedbir kararını hâkim onayına kadar geçen süre için onaylamıştır. Mahkeme ayrıca iki ay süreyle geçerli olmak üzere *şiddet uygulayan* başvurunun şiddet mağduruna yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması için uyarılmasına, *şiddet uygulayanın* korunan kişiye, bu kişinin bulunduğu konuta yaklaşmamasına, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesine, bulundurulması ve taşınmasına kanunen izin verilen silahlarını kolluğa teslim etmesine, silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesine ve korunan kişiyi iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesine karar vermiştir.

12. Bu arada Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı 8/2/2016 tarihinde, başvurunun tedbir kararına dayanak gösterilen kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçunu işlediği konusunda müştekinin soyut iddiaları dışında kamu davası açılmasını gerektirir nitelikte ve yeterlilikte delil bulunmadığını belirterek kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir.

13. Başvurucu 22/2/2016 tarihli dilekçesinde; tedbir talebinin soyut iddialara dayalı olarak verildiğini, isnat edilen eylemlere ilişkin olarak Cumhuriyet Savcılığı tarafından takipsizlik kararı verildiğini belirterek Antalya 5. Aile Mahkemesi nezdinde tedbir kararına itiraz etmiştir.

14. Antalya 5. Aile Mahkemesi 23/2/2016 tarihli kararında; tedbir kararı verilebilmesi için şiddet uygulandığı hususunda delil ve belge aranmayacağını, mahkeme kararında kanuna aykırı bir yön bulunmadığını belirterek itirazı reddetmiştir.

15. Başvurucu bu süreçte karşı tarafın trafikte kendisini takip ettiğini, aracıyla kırmızı ışıkta beklerken fotoğrafını çekip kendisine gönderdiğini, tanımadığı şahıslardan hakaret ve tehdit içerikli mesajlar aldığını, bu durumdan tedirgin olduğunu belirterek tedbir talebinde bulunmuştur. Antalya 1. Aile Mahkemesi 11/3/2016 tarihli kararında, bir ay süreyle geçerli olmak üzere karşı taraf aleyhine 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre tedbir kararı vermiştir.

16. Başvurucu, Antalya 5. Aile Mahkemesinin 23/2/2016 tarihli nihai kararını aynı tarihte öğrendiğini beyan etmiş; 23/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 6284 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir

..."

18. 6284 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bu Kanunda yer alan;

...

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri

...

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

...

ifade eder."

19. 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

" (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

...

c) Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

...

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasının kişilerin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılma hakkını güvence altına aldığını belirtir. AİHM, içtihatlarında masumiyet karinesi ile sağlanan güvencenin iki yönünün bulunduğunu ifade etmiştir. Ceza yargılamasının yürütülmesine dair usule ilişkin güvenceyle, sonucunda mahkûmiyet kararı dışında bir hüküm kurulan ceza yargılaması ile bağlantılı olan durumlarda daha sonra yürütülecek yargılamalar boyunca kişinin masumiyetine saygı gösterilmesinin sağlanması amaçlanır. Usule ilişkin bu kapsamda masumiyet karinesi ilkesi, ceza yargılamasının kendisinin adil olmasını sağlayacak usule ilişkin güvence olarak kamu görevlilerinin davalının suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunmasını yasaklar. Ancak bu husus, cezai meselelerde usule ilişkin güvence ile sınırlı olmayıp bu kapsam daha genişletir ve devletin hiçbir temsilcisinin, mahkeme kararı ile suçluluğu ispatlanıncaya kadar kişinin bir suçtan suçlu olduğunu söylememesini gerekli kılar. Bu kapsamda sadece ceza yargılamasında değil aynı zamanda ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen bağımsız hukuk yargılamaları, disiplin işlemleri veya diğer

yargılamalarda da masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamındaki güvencenin ilk yönü, kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar ceza gerektiren bir suçla suçlandığı süreye ilişkin iken masumiyet karinesi güvencesinin ikinci yönü, ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suç karşısında kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını gerektirir (*Seven/Türkiye*, B. No: 60392/08, 23/1/2018, § 43).

22. Masumiyet karinesi, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen buna ilişkin korumanın uygulanabilir olması ve etkili şekilde sağlanabilmesi için beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilere kamu görevlileri veya otoritelerince suçlu muamelesinde bulunulmasını önlemelidir. Bu kapsamda ceza davasını takip eden ve *ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada* da (hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında tazminata karar verilmesi masumiyet karinesini otomatik olarak ihlal etmez. Bu kapsamda *karar vericilerin kullandıkları dil* kritik önem taşır (*Allen/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 25424/09, 12/7/2013, §§ 92-105, 120-126).

23. AİHM, bir mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair görüşünü zamanından önce ifade etmesinin masumiyet karinesine ters düşeceğini (*Nestak/Slovakya*, B. No: 65559/01, 25/2/2007, § 88), bir kişi yargılanmadan ve suçu sabit görülmeden önce kamu görevlilerinin bu kişi ile ilgili beyanlarında kullandıkları kelimeleri seçerken dikkatli olmalarının önemli olduğunu vurgulamıştır (*Khuzhin ve diğerleri/Rusya*, B. No: 13470/02, 23/10/2008, § 94). Bununla birlikte AİHM, açıklanan beyanların şekline değil gerçek anlamına da dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (*Lavents/Letonya*, B. No: 58442/00, 28/11/2002, § 126).

24. AİHM gündemine gelen başka bir başvuruda, hakkında ceza soruşturması yürütülen başvuru savcısından takipsizlik kararı verilmesini talep etmiş, ancak savcı bu talebi reddetmiştir. Başvurucu, ret kararında kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. AİHM öncelikle bir kişi kesinleşmiş bir mahkûmiyet ile suçlu bulunmadan önce kamu görevlilerinin kişi hakkında sarf ettiği ifadelerin seçiminin önemli olduğunu, bununla birlikte bir kamu görevlisinin beyanının masumiyet karinesi ilkesine aykırı olup olmadığının söz konusu ifadenin özel koşullarına göre belirlenmesi gerektiğini, başvuru konusu olayda da takipsizlik kararında geçen ifadelerin hangi bağlamda kullanıldığına dikkat edilmesi gerektiğine değinmek suretiyle kararda *ispatlanma* teriminin kullanılmış olması talihsizlik olsa da bu ifadenin başvuruçunun üzerine atılı suçun delillerle sabit olduğu hususuna ilişkin olmadığını, yalnızca dava dosyasının soruşturmanın haklılığına ilişkin delilleri ortaya koyup koymadığı noktasına işaret ettiğini belirtmiş ve masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (*Daktaras/Litvanya*, B. No: 42095/98, 10/10/2000, §§ 42-45).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 20/6/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; Mahkeme tarafından verilen tedbir kararında kendisi için "*şiddet uygulayan*" ifadesinin kullanıldığını, hâlbuki tedbir kararına esas Cumhuriyet Savcılığının hazırlık dosyasında takipsizlik kararı verildiğini, tedbir isteyen tarafından ileri sürülen iddiaların tamamının gerçek dışı olduğunu, tek taraflı beyanlara itibar edilerek tedbir kararında suçlu olduğu izlenimi doğuran ifadelerin kullanılmasının kişilik haklarını zedelediğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca 6284 sayılı Kanun'da "*şiddet uygulayan*" ibaresinin "*bu Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiler*" olarak tanımlandığını, ancak uygulamada her olayda matbu olarak *şiddet uygulayan* tabirinin kullanıldığını, Mahkeme tarafından *şiddet uygulayan* ibaresinin Kanun'daki tanımı kastedilerek konulmuş olsa dahi kararda ilgili isnada ilişkin tanımdaki ifadeye yer verilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu netice olarak tedbir kararında kullanılan ifadenin suç atfı anlamına geldiğini belirterek Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Bakanlık; *şiddet uygulayan* tabirinin 6284 sayılı Kanun'un lafzında yer aldığını, bu nedenle Mahkemenin bu tanımı kullandığını, esasen başvurunun doğrudan yasama işlemine karşı yapıldığını, bu yönüyle iddianın bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceğini belirtmiştir. Bakanlık ayrıca masumiyet karinesinin değerlendirilmesi için ortada suç isnadının söz konusu olması gerektiğini, suç isnadını karara bağlamayan, suçun işlenmesinin önlenmesi ve kişilerin korunması için alınan tedbir kararlarının masumiyet kapsamında incelenemeyeceğini, somut başvurudaki tedbir kararının geçmiş eylemlere ilişkin bir delil değerlendirmesi ve suç isnadı içermediğini, şiddet uygulaması tehlikesi bulunan kişiler için de Kanun'da bu tabirin kullanıldığını, dolayısıyla bu durumun başlı başına başvurunun suç işlediği kanaatini ortaya koymadığını belirtmiştir.

28. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, konunun hassasiyeti ve manipülasyona neden olabilecek nitelikte olmasından dolayı kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep etmiştir. Başvurucu mahkemelerin Anayasa'da çekirdek haklar arasında yer alan masumiyet karinesini zedelemeyecek şekilde ifadeler kullanarak tedbir kararları verebileceğini, 6284 sayılı Kanun'da *şiddet uygulayan* tabirinin kullanılmasının zorunlu olduğuna ilişkin zorlayıcı bir hükümün de bulunmadığını belirtmiştir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil*" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (*Yaşar Çoban* [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekir (*Onurhan Solmaz*, § 22).

33. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bir suçla itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir.

34. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır.

35. Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (*Galip Şahin*, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

36. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (*Galip Şahin*, § 40).

37. Somut olayda başvuruçunun şikayeti, kendisi hakkında 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca tedbir kararı verilmesi istemiyle yapılan başvuru üzerine verilen kararlarda kullanılan ifadelerle ilgilidir. Başvuruçucu aleyhine başlatılan yargısal sürecin aile hukukundan kaynaklanan ve medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir dava olduğu açıktır. Bu durumda suç isnadıyla ilgili yargılamalara ilişkin bir güvence olan masumiyet karinesinin bireysel başvuruya konu olay yönünden uygulanıp uygulanmayacağına ortaya konulması gerekir.

38. Masumiyet karinesinin medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir yargılamada uygulanabilmesi için başvuruçunun, söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen veya sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvuruçunun, hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahli ile ilgili irdelemelerde bulunduğu veyahut başvuruçunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde, söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik öneme sahip olacağı vurgulanmalıdır.

39. Bireysel başvuru konusu kararların verildiği tedbir yargılaması süreci, Konyaaltı İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından başvuruçucu hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine 12/1/2016 tarihinde başlamıştır. Mahkeme tarafından karar verildiği tarihte ceza soruşturması henüz sona ermemiştir. Ancak Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı, tedbir yargılamasında karar verilmesinden sonra başvuruçucu hakkındaki ceza kovuşturmasıyla ilgili olarak 8/2/2016 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Şikayet konusu edilen ibareleri içeren itiraz mercii kararı da başvuruçucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinden sonra, 23/2/2016 tarihinde verilmiştir. Gerek Mahkeme kararında gerekse itiraz mercii kararında başvuruçucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamındaki suçlamayla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına işaret eden ibarelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Sözü edilen ibarelerin varlığı -herhangi bir ihlale yol açıp açmadıkları hususu aşağıda değerlendirilecek olmakla birlikte- hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasında bağlantının bulunduğu sonucuna ulaşılmaması bakımından yeterli görülmüştür. Dolayısıyla masumiyet karinesinin somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (*Kürşat Eysel*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

42. Masumiyet karanesi, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen buna ilişkin korumanın uygulanabilir olması ve etkili şekilde sağlanabilmesi için, beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilerin kamu görevlileri veya otoritelerince suçlu muamelesi görmelerini önlemelidir. Bu kapsamda ceza davasını takip eden *ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada* da (hukuk, disiplin gibi) masumiyet karanesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında tazminata karar verilmesi masumiyet karanesini otomatik olarak ihlal etmez. Bu kapsamda *karar vericilerin kullandıkları dil* kritik önem taşır (*Mustafa Kıvrak*, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınarak mahkemece kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerekir (*M.I.*, B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 50).

43. Başvurucu; tedbir kararlarında kullanılan *şiddet uygulayan* ibaresinin suç işlediği izlenimi doğurduğunu, hakkında gerçek olmayan iddialara dayalı olarak verilen tedbir kararında kullanılan ifadelerin masumiyetini zedelediğini iddia etmiştir.

44. Kanun koyucu tarafından, ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi için etkili ve süratli bir yöntem izlenmesi, şiddete maruz kalan veya uğrama tehlikesi altında olan kişinin gecikmeksizin korunması amacıyla Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle belirlenen standartlara uygun olarak 6284 sayılı Kanun hükümleri kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

45. 6284 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, Kanun'da geçen terimlerin tanımları yapılmış; şiddetin kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle, acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olduğu; *şiddet uygulayanın* ise Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları *uygulayan* veya *uygulama tehlikesi bulunan kişileri* ifade ettiği belirtilmiştir.

46. Yine aynı maddenin (e) bendinde, şiddet mağdurunun, Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler olduğu belirtilmiştir.

47. Nitekim 6284 sayılı Kanun'la ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşmelerde verilen değişiklik önergelerinin gerekçesinde; şiddetin geniş açıdan saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimi olduğu, bir nesne ya da kişiye doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi, kimi zaman da eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içerdiği vurgulanmıştır. Gerekçede ayrıca fiziksel anlamdaki her türlü saldırının yanı sıra fiziksel olmayan kimi sözlü davranışların da şiddet kavramının kapsamına gireceği ifade edilmiştir.

48. Bu açıdan 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının konusunu -suç niteliğinde olsun ya da olmasın- geniş anlamda şiddet sonucunu doğurabilecek eylemlerin oluşturduğu açıktır. Nitekim 6284 sayılı Kanun'da tedbire konu fiilin bir suç oluşturması durumundan bahsedilerek şiddet ve suç kavramları arasındaki ayrıma vurgu yapılmıştır.

49. Bununla birlikte masumiyet karinesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

50. Başvurucu hakkında tedbir kararına konu eylemle ilgili olarak Savcılık tarafından soruşturma yapıldığı ve soyut iddia dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı verildiği, Mahkemenin 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre tedbir kararına hükmettiği, gerek mahkeme gerekse itiraz mercii kararlarında başvurucu hakkında *şiddet uygulayan* tabirinin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

51. *Şiddet uygulayan* tabirinin bu nitelikteki tedbir kararlarında şablon olarak kullanılması yerine her somut olay çerçevesinde mahkeme veya diğer adli makamlarca değerlendirilerek titiz bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir. Kanun'da *şiddet uygulayan* kavramı kullanılmış ise de bu tabirin her olayda uygulayıcılar tarafından kullanılmasını zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Mahkeme ve ilgili makamlar tarafından verilen tedbir kararlarında *şiddet uygulayan* yerine *şiddet uyguladığı iddia edilen*, *şiddet uygulama tehlikesi bulunduğu iddia edilen* ya da *aleyhine tedbir istenen* gibi başka uygun tabirlerin kullanıldığı da görülmektedir. Zira uygulama açısından genel anlamda *şiddet uygulayan* ibaresinin amaçsal kullanım sınırlarını aşacak tarzda kişinin suç konusunu doğurabilecek eylemleri işlediği izlenimini doğuran, sorunlu bir tabir olduğu görülmektedir.

52. 6284 sayılı Kanun'un terminolojisinde şiddetin suç kavramından daha geniş bir anlam içerdiği ve *şiddet uygulayan* kavramının şiddet uygulamasa da uygulama tehlikesi bulunan kişileri de kapsayan teknik bir tabir olduğu gözönüne alınsa dahi somut olayın koşullarında başvurucu hakkında *şiddet uygulayan* ifadesinin kullanılmasının, hangi bağlam ve şartlarda kullanıldığına ilişkin amaçsal sınırı aşacak tarzda başvurunun takipsizlik kararına konu eylemi işlediği ya da farklı şiddete yönelik eylemleri fiilen gerçekleştirdiği izlenimini doğurduğu anlaşılmıştır. Bu açıdan kararda geçen ifadelerle başvurunun tedbir konu eylemleri işlediği veya suçlu olduğu inancının yansıtıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

56. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* kararında, bir temel hakkın ihlal edildiği sonucuna varıldığında ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağını belirlenmesi hususunda genel ilkelere yer verilmiştir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018).

57. Buna göre, Anayasa Mahkemesince ihlal kararı verildiğinde, ilgili temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğinin tespit edilmesinin yanında “*ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağını belirlenmesi*”, diğer bir ifadeyle “*ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmesi*” gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, § 54).

58. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca *kural olarak* ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, § 58).

59. Mahkeme kararlarından kaynaklandığı tespit edilen ihlallerde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasında en uygun yöntem *yeniden yargılama* olmakla birlikte bazı durumlarda *ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmetme* bağlamında başka uygun yöntemlere de başvurulabilir; farklı tedbirlere de hükmedilebilir.

60. Antalya 4. ve 5. Aile Mahkemelerinin kararlarında kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Yukarıda izah edildiği gibi (bkz. §§ 45-52), 6284 sayılı Kanun’da tanımlama amacıyla *şiddet uygulayan* tabirinin kullanılması ihlalin Kanun’dan kaynaklandığı anlamına gelmemektedir. Sorun derece mahkemelerinin kavram tercihidir ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan ihlalin Mahkeme ve itiraz mercii kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

61. Bununla birlikte somut başvuruda, masumiyet karinesini ihlal ettiği tespit edilen ifadelerin mahkemelerin kararlarının sonucunu etkileyen bir yönünün bulunmadığı değerlendirildiğinden, 6284 sayılı Kanun kapsamında hüküm ve sonuçlarını doğurmuş tedbir kararıyla ilgili olarak yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Söz konusu ibarelerin mahkeme kararlarından çıkarılmasıyla, ihlalin giderilmiş olacağı anlaşılmaktadır. Bu açıdan mahkeme kararlarında geçen ve ihlal sonucunu doğuran ifadelerin ilgili Mahkemelerce -yeniden yargılama yapılmasına gerek kalmaksızın- düzeltilmesine hükmedilmesinin yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

62. Bu durumda masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmaksızın tedbir kararı veren Antalya 4. Aile Mahkemesi kararında başvuru hakkında kullanılan “*şiddet uygulayan*” tabiri ile itiraz mercii olan Antalya 5. Aile Mahkemesi kararında başvuru hakkında “*şiddet uygulayan*” ve karşı taraf hakkında “*şiddete uğrayan*” şeklinde kullanılan ifadelerin düzeltilmesi amacıyla kararın bir örneğinin ilgili mahkemelere gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

63. Masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla Mahkeme ve itiraz mercii kararlarında geçen ve ihlale neden olan ifadelerin düzeltilmesinde hukuki yarar bulunduğu sonucuna varıldığından başvuru talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucauya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucaunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin Mahkeme ve itiraz mercii kararlarındaki ihlal sonucunu doğuran ifadelerin düzeltilmesi amacıyla Antalya 4. Aile Mahkemesine (E.2016/28 D.İş, K.2016/28 D.İş) ve Antalya 5. Aile Mahkemesine (E.2016/114 D.İş, K.2016/114 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucaunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 239,50 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/6/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M.Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU